RETTENS DOM (Femte Afdeling)

16. januar 1996 *

I sag T-108/94,

Elena Candiotte, selvstændigt udøvende kunstner, Jambes (Belgien), ved advokat Jean-Noël Louis, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos Fiduciaire Myson SARL, 1, rue Glesener,

sagsøger,

mod

Rådet for Den Europæiske Union ved juridisk konsulent Yves Crétien og Diego Canga Fano, Rådets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos generaldirektør Bruno Eynard, Den Europæiske Investeringsbanks Direktorat for Juridiske Anliggender, 100, boulevard Konrad Adenauer,

sagsøgt,

* Processprog: fransk.

hvorunder der er nedlagt påstand om

i) annullation af

— for det første den afgørelse, som udvælgelsesudvalget for kunstnerkonkurrencen 93/S 21-3373/FR traf på Rådets vegne, og som meddeltes sagsøgeren ved skrivelse af 14. januar 1994, og hvorefter sagsøgeren ikke fik adgang til anden etape af konkurrencen

— for det andet udvalgets afgørelse om at overlade det til hver enkelt national arbejdsgruppe at forhåndsudvælge ansøgninger fra kunstnere med bopæl i den pågældende medlemsstat

— for det tredje udvalgets afgørelse om at fastsætte det antal kunstnere, som skulle forhåndsudvælges, til tre pr. medlemsstat

— for det fjerde udvalgets afgørelse om uden yderligere undersøgelser at udfærdige listen over de kunstnere, der fik adgang til anden etape af konkurrencen

ii) at Rådet tilpligtes at betale sagsøgeren en symbolsk erstatning på 1 ECU for den skade, hun hævder at have lidt som følge af udvælgelsesudvalgets afgørelser, herunder navnlig afgørelsen om ikke at imødekomme hendes ansøgning,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Schintgen, og dommerne R. García-Valdecasas og J. Azizi,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 9. november 1995,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1 Ved afgørelse af 12. juni 1989 nedsatte Rådet et udvalg med den opgave at udvælge de kunstværker, der skulle anskaffes og integreres i den nye bygning i Bruxelles til Rådet og dets tjenestegrene (artikel 1 og artikel 4, stk. 1). Med henblik herpå blev det overdraget udvalget »at iværksætte den procedure, der skal følges ved udvælgelsen af de permanente kunstværker«, og »at udvælge disse kunstværker og følgelig de kunstnere, der skal udføre dem« (artikel 4, stk. 2). udvælgelsesudvalget blev pålagt »på Rådets vegne [at udskrive] en konkurrence ... [der] skal være åben for alle kunstnere fra Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater; såfremt der melder sig et stort antal deltagere, vil konkurrencen kunne afholdes i to etaper« (artikel 5, stk. 1). Udvalget bestod af 15 medlemmer, herunder en repræsentant for hver

medlemsstat, en repræsentant for arkitekterne, en repræsentant for Generalsekretariatet for Rådet samt en repræsentant for Rådets Personaleudvalg. Medlemmerne skulle udpeges af de stater eller organer, som de repræsenterer (artikel 2). Udvalget traf afgørelse med simpelt flertal på grundlag af mindst 11 tilstedeværende medlemmer (artikel 6, stk. 2).

2 Efter at have konstateret, at medlemsstaterne, arkitekterne på byggeriet, Generalsekretariatet for Rådet samt Rådets Personaleudvalg alle havde udpeget deres kandidater, udnævnte Rådet de 15 medlemmer af udvalget.

3 Udvælgelsesudvalget vedtog senere de nærmere regler for udførelsen af dets hverv, idet det bestemte, at udvælgelsen skulle ske i to etaper. På mødet den 17. juni 1992 besluttede udvælgelsesudvalget således enstemmigt, at nationale arbejdsgrupper skulle foretage en forhåndsudvælgelse blandt kunstnerne på grundlag af det indsendte materiale, og at udvalget ville udvælge tre kunstnere pr. medlemsstat til at fortsætte i konkurrencens anden etape. Udvalget besluttede også, at blandt de forslag til kunstværker, det modtog i anden etape, ville det udvælge mindst én kunstner pr. medlemsstat.

4 De af udvælgelsesudvalget vedtagne konkurrenceregler blev godkendt af Rådet den 25. januar 1993. Det hedder i konkurrencereglernes punkt 1, at »konkurrencen omfatter alle de bildende kunster og er åben for alle kunstnere, der er statsborgere i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater og har bopæl i en af disse«. I punkt 1 præciseres det også, at »Rådet [ønsker] at få udført 12-18 kunstværker, der udtrykker temaet samhørighed og forståelse mellem mennesker i overensstemmelse med tidens tendenser inden for kunsten, som de gør sig gældende i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater«. I reglernes punkt 2 hedder det: »Der er tale om en konkurrence i to etaper: I første etape opfordres kandidater til at melde sig til en første udvælgelse af et begrænset antal kunstnere på grundlag af indsendt materiale.

Anden etape omfatter en projektkonkurrence med det formål blandt de kunstnere, der er blevet udvalgt i konkurrencens første etape, at udvælge dem, der skal udføre kunstværkerne til bygningen.«

5 I henhold til reglernes punkt 4, litra a), består udvælgelsesudvalget af faste medlemmer og suppleanter; punkt 4, litra c), bestemmer: »Udvælgelsesudvalget har nedsat nationale arbejdsgrupper. Hver arbejdsgruppe består af et fast medlem og en suppleant som repræsentanter for en medlemsstat samt af bisiddere, der optages i udvalget på disses foranledning«. Reglerne indeholder en liste over udvalgets femten faste medlemmer og femten suppleanter. I punkt 7, litra c), hedder det, at »på grundlag af det forelagte materiale udarbejder hver medlemsstats arbejdsgruppe en liste over kunstnere opstillet i den rækkefølge, hvori den foreslog dem til deltagelse i anden etape af konkurrencen. På grundlag af de lister, medlemsstaternes arbejdsgrupper har udarbejdet, udpeger udvælgelsesudvalget højst 36 kunstnere, der kan deltage i anden etape«.

6 Den 30. januar 1993 offentliggjorde Rådet meddelelsen om kunstnerkonkurrence 93/S 21-3373 FR (EFT S 21, s. 48) med henblik på at indhente forslag til kunstværker, der kunne integreres i Rådets nye bygning i Bruxelles. Meddelelsen indeholdt de vigtigste dele af konkurrencereglerne, der er omtalt i denne doms præmis 4 og 5, og alle, der ønskede det, kunne anmode om at få tilsendt et eksemplar af konkurrencereglerne.

7 På mødet den 28. oktober 1993 besluttede udvælgelsesudvalget — efter at have fastslået, at der var indkommet ansøgninger fra ca. 1 500 kunstnere — »at der på et møde ville blive udarbejdet en liste med tre kunstnere pr. medlemsstat på grundlag af den forhåndsudvælgelse, de nationale arbejdsgrupper havde foretaget; ... at listen ville blive forelagt skriftligt for udvalgets medlemmer, som skulle fremkomme med deres bemærkninger til forhåndsudvælgelsen inden udgangen af november; ... at udvalgets medlemmer derfor kunne besigtige ansøgningsmaterialet fra de 36 kunstnere, der var udvalgt til anden etape, i Rådets Generalsekretariat«. På grundlag af

det af de nationale arbejdsgrupper udførte arbejde meddelte hvert enkelt medlem af udvalget som repræsentant for en medlemsstat derefter tre navne på kunstnere.

8 Til gennemførelse af den afgørelse, udvælgelsesudvalget traf på mødet den 28. oktober 1993, fik udvalgets medlemmer den 23. november 1993 tilsendt et telex med listen over de 36 ansøgere, der blev foreslået til anden etape. I telexet hed det, at »medmindre et flertal af udvælgelsesudvalgets medlemmer gør indsigelse inden den 7. december 1993, betragtes listen som vedtaget på grundlag af skriftlig forhandling. Opmærksomheden henledes på, at ansøgningsmaterialet for de foreslåede kunstnere kan besigtiges i Rådets Generalsekretariat ...«.

9 Elena Candiotte indgav ansøgning om at komme i betragtning ved konkurrencen. Ved skrivelse af 14. januar 1994 meddelte Rådet hende, at hendes ansøgning ikke var imødekommet. I afslaget hedder det: »Efter sit møde den 28. oktober 1993 har udvælgelsesudvalget for udvælgelse af de kunstværker, der skal erhverves til Rådets nye bygning, udvalgt 36 kunstnere, som vil få adgang til anden etape af konkurrencen. Udvalget beklager at måtte meddele Dem, at Deres ansøgning ikke er blandt de udvalgte«.

10 Den 18. maj 1994 fandt den endelige udvælgelse af kunstnerne sted i Bruxelles, og konkurrencen var således afsluttet.

Retsforhandlinger og parternes påstande

11 Herefter anlagde Elena Candiotte ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 16. marts 1994 nærværende sag.

12 Ved særskilt processkrift registreret på Rettens Justitskontor samme dag fremsatte sagsøgeren også begæring om, at der blev truffet bestemmelse om en udsættelse af gennemførelsen af proceduren efter meddelelsen om kunstnerkonkurrencen, herunder navnlig den virksomhed, der udøves af udvælgelsesudvalget.

13 Ved processkrift registreret på Rettens Justitskontor den 6. april 1994 fremsatte Jacqueline Willems, der er formand for Rådets Personaleudvalg, samt 21 medlemmer af udvalget begæring om at måtte intervenere til støtte for sagsøgerens påstande under sagen om foreløbige forholdsregler samt under hovedsagen.

14 Ved kendelse afsagt af Rettens præsident den 2. maj 1994 (sag T-108/94 R, Candiotte mod Rådet, Sml. II, s. 249) blev begæringen om foreløbige forholdsregler samt begæringen om intervention ikke taget til følge.

15 Ved kendelse afsagt af formanden for Rettens Fjerde Afdeling den 10. oktober 1994 (sag T-108/94, Candiotte mod Rådet, Sml. II, s. 863) blev begæringen om intervention i hovedsagen ikke taget til følge.

16 Den refererende dommer er blevet tilknyttet Femte Afdeling, som sagen herefter er blevet henvist til.

17 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Femte Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og at træffe visse foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, jf. procesreglementets artikel 64, idet Retten har anmodet Rådet om at fremlægge nærmere angivne dokumenter og opfordret parterne til under den mundtlige forhandling at udtale sig om formaliteten med

hensyn til en del af sagsøgerens påstande. Den 25. oktober 1995 imødekom Rådet Rettens anmodning, idet det fremlagde de to afgørelser, det havde truffet den 12. juni 1989, samt en kopi af det telex af 23. november 1993, der blev tilstillet udvælgelsesudvalgets medlemmer.

18 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens spørgsmål i det offentlige retsmøde den 9. november 1995.

19 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Sagen fremmes til realitetsbehandling, og der gives sagsøgeren medhold.

— Annullation af:

— den afgørelse, som udvælgelsesudvalget for kunstnerkonkurrencen 93/S 21-3373/FR traf på Rådets vegne, og som meddeltes sagsøgeren ved skrivelse af 14. januar 1994, og hvorefter sagsøgeren ikke fik adgang til anden etape af konkurrencen

— udvalgets afgørelse om at overlade det til hver enkelt national arbejdsgruppe at forhåndsudvælge ansøgninger fra kunstnere med bopæl i den pågældende medlemsstat

— udvalgets afgørelse om at fastsætte det antal kunstnere, som skulle forhåndsudvælges, til tre pr. medlemsstat

— udvalgets afgørelse om uden yderligere undersøgelser at udfærdige listen over de kunstnere, der fik adgang til anden etape af konkurrencen.

— Rådet tilpligtes at betale en symbolsk erstatning på 1 ECU for den lidte skade.

— Rådet tilpligtes at betale sagens omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler.

20 Rådet har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Frifindelse for erstatningspåstanden.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Rådet har endvidere nedlagt påstand om, at Retten, såfremt den giver sagsøgeren medhold, træffer bestemmelse om foranstaltninger, som kan beskytte interesserne for de kunstnere, hvis værker er blevet udvalgt, idet værkerne sandsynligvis allerede er udført og endog integreret i den nye bygning på det tidspunkt, hvor dommen afsiges.

Tvistens genstand

21 Under den mundtlige forhandling har sagsøgeren præciseret, at hendes annullationspåstande vedrører udvælgelsesudvalgets afgørelse, meddelt ved skrivelse af 14.

januar 1994, om ikke at give hende adgang til anden etape af konkurrencen, og at hun ikke som sådan anfægter de tre andre afgørelser, dvs. udvælgelsesudvalgets afgørelse om at overlade det til hver enkelt national arbejdsgruppe at forhåndsudvælge ansøgninger fra kunstnere med bopæl i den pågældende medlemsstat, afgørelsen om at fastsætte det antal kunstnere, som skulle forhåndsudvælges, til tre pr. medlemsstat, og afgørelsen om uden yderligere undersøgelser at udfærdige listen over de kunstnere, der fik adgang til anden etape af konkurrencen. Sagsøgeren har forklaret, at påstanden om, at de tre afgørelser er retsstridige, kun er fremført til støtte for hendes påstand om annullation af afgørelsen om ikke at give hende adgang til anden etape af konkurrencen. Under de omstændigheder konstaterer Retten, at annullationspåstandene kun vedrører sidstnævnte afgørelse, truffet af udvælgelsesudvalget, og som blev meddelt sagsøgeren ved skrivelse af 14. januar 1994.

Realiteten

Annullationspåstandene

22 Retten konstaterer, at som sagsøgeren har indrømmet under den mundtlige forhandling, udgør de tre anbringender, hun har fremført til støtte for søgsmålet, reelt kun ét anbringende, nemlig at udvælgelsesproceduren er retsstridig som følge af, at konkurrencereglerne er tilsidesat, og dette anbringende består af tre led. Det første led går ud på, at konkurrencereglerne er tilsidesat derved, at udvælgelsesudvalget har overladt det til hver enkelt national arbejdsgruppe at forhåndsudvælge kunstnere med bopæl i den pågældende medlemsstat, uden at arbejdsgruppen har haft adgang til materialet fra ansøgerne med bopæl i de øvrige medlemsstater; med det andet led af anbringendet har sagsøgeren gjort gældende, at konkurrencereglerne er tilsidesat derved, at udvælgelsesudvalget i sin afgørelse vilkårligt har fastsat det antal kunstnere, som skulle forhåndsudvælges, til tre pr. medlemsstat; som det tredje led af anbringendet har sagsøgeren anført, at konkurrencereglerne er tilsidesat derved, at udvælgelsesudvalgets afgørelse om at udelukke sagsøgeren er truffet, uden at 14 af udvalgets 15 medlemmer har behandlet hendes ansøgning.

Første led: Tilsidesættelse af konkurrencereglerne derved, at udvælgelsesudvalget har overladt det til hver enkelt national arbejdsgruppe at forhåndsudvælge kunstnere med bopæl i den pågældende medlemsstat

— Parternes argumenter

23 Sagsøgeren har anført, at proceduren med forhåndsudvælgelse af kunstnere har været retsstridig derved, at udvælgelsesudvalget i strid med konkurrencereglerne har overladt det til hver enkelt national arbejdsgruppe at forhåndsudvælge kunstnere med bopæl i den pågældende medlemsstat.

24 Sagsøgeren har nærmere anført, at det fremgår såvel af Rådets afgørelse af 12. juni 1989 som af konkurrencereglerne, at kunstværkerne skulle udvælges på grundlag af kollegiale afgørelser. Ifølge sagsøgeren har udvalget besluttet at ændre den udvælgelsesprocedure, der var fastsat i reglerne, således at hver enkelt national arbejdsgruppe definitivt forhåndsudvalgte tre ansøgere.

25 Sagsøgeren har indrømmet, at denne afgørelse er truffet på grund af det betydelige antal ansøgninger, men anført, at udvælgelsen af de 36 kunstnere ikke er foretaget af udvalget, som end ikke har kunnet foretage en egentlig sammenlignende vurdering af det af ansøgerne indsendte materiale, og at det er hver enkelt national arbejdsgruppe, som har forhåndsudvalgt kunstnerne med bopæl i den pågældende medlemsstat, og at udvalget blot har stadfæstet de lister, hver enkelt af de pågældende grupper havde udarbejdet.

26 Sagsøgeren har gjort gældende, at det fremgår af Domstolens praksis vedrørende udvælgelsesprøver, at en udvælgelseskomité kan uddelegere opgaver eller lade sig bistå i sit arbejde, dog på betingelse af, at den bevarer tilsynet med arbejdets

afvikling og forbeholder sig ret til selv at træffe endelig afgørelse og til selv at fastsætte vurderingskriterierne (jf. generaladvokat Warner's forslag til afgørelse i den sag, hvor Domstolen afsagde dom den 16.10.1975, sag 90/74, Deboeck mod Kommissionen, Sml. s. 1123, og Domstolens dom af 26.10.1978, sag 122/77, Agneessens m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 2085, og af 16.6.1987, sag 40/86, Kolivas mod Kommissionen, Sml. s. 2643). Ifølge sagsøgeren har udvalget givet afkald på at føre tilsyn med arbejdet med udvælgelse i de nationale arbejdsgrupper, og det har desuden ikke fastlagt de kriterier, der skulle lægges til grund ved vurderingen af ansøgningerne; det har herved tilsidesat de forpligtelser og det ansvar, der påhvilede det. I og med, at udvalget har fastlagt et kriterium om nationalitet, har det desuden tilsidesat princippet om ligebehandling af de ansøgere, der deltog i konkurrencens første etape.

27 Heroverfor har Rådet anført, at udvælgelsesudvalget har handlet i overensstemmelse med Rådets afgørelse af 12. juni 1989, og at det ikke har overskredet de vide beføjelser, det var tillagt med henblik på tilrettelæggelsen af konkurrencen. For så vidt nærmere angår den omstændighed, at udvælgelsesudvalget indførte en regel om national forhåndsudvælgelse af tre ansøgere, hvilket indebar, at det blev overladt til de nationale arbejdsgrupper at gennemgå det materiale, der indkom fra landets egne statsborgere, var en sådan disposition efter Rådets opfattelse særdeles hensigtsmæssig, når det tages i betragtning, at der indkom 1 500 ansøgninger til Rådets Generalsekretariat i perioden 30. januar — 30. juni 1993.

28 Ifølge Rådet kan det ikke hævdes, at udvalget har ændret udvælgelsesproceduren, efter at det havde påbegyndt sit arbejde, idet de nærmere regler for konkurrencens to etaper, som udvalget vedtog i juni og november 1992, er blevet overholdt fuldt ud. Rådet har fremhævet, at alle udvalgets medlemmer har godkendt de pågældende regler. Efter Rådets opfattelse har valget mellem de 36 værker, der skulle indsendes under anden etape, givet udvælgelsesudvalget en tilstrækkelig vid skøns- og vurderingsmargen.

29 For så vidt angår de retsafgørelser, sagsøgeren har henvist til, har Rådet først bemærket, at det må anses for tvivlsomt, om afgørelser vedrørende udvælgelseskomitéer kan finde anvendelse på et udvalg, der udvælger kunstværker, og at selv om

det i den konkrete sag kan godtgøres, at der er en vis analogi, har udvalget også forbeholdt sig ret til som sidste instans at udøve den skønsbeføjelse, det var tillagt til selv at udarbejde listen over de 18 udvalgte ansøgere, der skulle levere et kunstværk. Endelig er der ifølge Rådet ikke sket tilsidesættelse af princippet om ligebehandling, idet det i konkurrencereglerne, som fandt anvendelse uden forskel på alle ansøgerne, var fastsat, at de af ansøgerne foreslåede kunstværker skulle vedrøre et enkelt tema.

— Rettens bemærkninger

30 Indledningsvis bemærkes, at sagsøgeren, som har påberåbt sig retspraksis i tjenestemandssager, der vedrører udvælgelseskomitéens sammensætning i forbindelse med udvælgelsesprøver med henblik på ansættelse af tjenestemænd, har foreholdt udvælgelsesudvalget, at det ikke har ført et effektivt tilsyn med den forhåndsudvælgelse, de nationale arbejdsgrupper har foretaget, men blot stadfæstet de lister, hver enkelt national arbejdsgruppe havde udarbejdet. Retten finder, at disse afgørelser ikke kan anvendes i den foreliggende sag. Der er en sådan forskel mellem udvælgelse af kunstværker, der skal placeres i en administrationsbygning, og ansættelse af tjenestemænd, såvel med hensyn til indhold som formål, at de principper, der gælder med hensyn til ansættelse af tjenestemænd, ikke kan anvendes analogt på kunstnerkonkurrencer.

31 Retten finder, at det afgørende spørgsmål i den foreliggende sag er, om de fastsatte regler er blevet overholdt ved afviklingen af udvælgelsen i første etape. Sagsøgeren har ikke bestridt omfanget af de beføjelser, Rådet har tillagt udvælgelsesudvalget under den omtvistede procedure, og heller ikke, at konkurrencereglerne er lovlige. Imidlertid fremgår det ifølge sagsøgeren af alle de vedtagne bestemmelser, at udvælgelsen af de ansøgere, der fik adgang til anden etape, alene henhørte under udvælgelsesudvalgets kompetence. Der må herefter tages stilling til, om den omstændighed, at forhåndsudvælgelsen af kunstnerne til anden etape er foretaget af nationale arbejdsgrupper, er en tilsidesættelse af de bestemmelser, der var fastsat med hensyn til konkurrencens afvikling.

32 Det må i den forbindelse for det første understreges, at, som Rådet med rette har anført, udvælgelsesudvalget havde vide beføjelser med hensyn til konkurrencens afvikling, hvilket navnlig fremgår af Rådets afgørelse af 12. juni 1989, hvorved udvalget blev tillagt beføjelser til at iværksætte den procedure, der skulle følges ved udvælgelsen af kunstværkerne, og at de pågældende beføjelser indebar, at proceduren kunne tilpasses de konkrete omstændigheder. I tilfælde som det foreliggende, hvor afgørelser er truffet i medfør af vide beføjelser, skal Fællesskabets retsinstanser kun efterprøve, at der ikke er begået åbenbare fejl ved vurderingen af de faktiske omstændigheder, at der ikke er sket en åbenbar tilsidesættelse af reglerne for vedtagelse af de omtvistede afgørelser, og at der ikke er tale om magtfordrejning (jf. f.eks. Domstolens dom af 25.5.1978, forenede sager 83/76, 94/76, 4/77, 15/77 og 40/77, HNL m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 1209, præmis 6, og af 14.7.1988, sag 188/85, Fediol mod Kommissionen, Sml. s. 4193, præmis 6, og Rettens dom af 15.7.1993, forenede sager T-17/90, T-28/91 og T-17/92, Camara Alloisio m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 841, præmis 90).

33 For det andet må det fastslås, at der i henhold til konkurrencereglerne skulle oprettes nationale arbejdsgrupper, som skulle udarbejde en liste over kunstnere opstillet i den rækkefølge, hvori hver enkelt gruppe foreslog dem til deltagelse i anden etape af konkurrencen. Denne bestemmelse i konkurrencereglerne er i overensstemmelse med den afgørelse, udvalget traf på sit møde den 17. juni 1992, hvor udvalgets medlemmer blev enige om, at de nationale arbejdsgrupper skulle foretage en forhåndsudvælgelse blandt kunstnerne på grundlag af det indsendte materiale. En sådan uddelegering til de nationale arbejdsgrupper af hvervet med at foretage en forhåndsudvælgelse udgør derfor ikke en tilsidesættelse af konkurrencereglerne, men er foretaget i fuld overensstemmelse med såvel konkurrencereglerne som udvalgets afgørelser.

34 For det tredje bemærkes, at de nationale arbejdsgrupper bestod af faste medlemmer og suppleanter — som også indgik i udvælgelsesudvalget — og af bisiddere, som de udpegede. Medlemmerne af de nationale arbejdsgrupper var således bekendt med de principper, der gjaldt for konkurrencen, dennes genstand og formål, som var at udvælge kunstværker, der udtrykker »temaet samhørighed og forståelse mellem mennesker i overensstemmelse med tidens tendenser inden for kunsten, som de gør sig gældende i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater«. (Jf. punkt 1 i konkurrencereglerne, citeret ovenfor i præmis 4).

35 For det fjerde bemærkes, at hverken Rådets afgørelse af 12. juni 1989 eller konkurrencereglerne indeholdt bindende bestemmelser for de nationale arbejdsgrupper om, hvor mange kunstnere der skulle opføres på listen over forhåndsudvalgte kunstnere. Da det i konkurrencereglerne var fastsat, at udvalget på grundlag af de af de nationale arbejdsgrupper udarbejdede lister skulle udpege højst 36 kunstnere til deltagelse i anden etape, var intet til hinder for, at de nationale arbejdsgrupper kunne fremlægge en liste med tre kunstnere. Dette indebar, at udvalget kunne vælge højst 36 kunstnere, hvilket, som Rådet har anført, var en særdeles rimelig disposition, når henses til det betydelige antal ansøgninger, udvalget havde modtaget, nemlig 1 500.

36 Det må desuden fastslås, at efter at de nationale arbejdsgrupper havde foretaget forhåndsudvælgelsen var det udvalget, som foretog den nærmere gennemgang af de forhåndsudvalgte kunstneres materiale, og som traf afgørelse om godkendelse af listen over de 36 kunstnere, der fik adgang til anden etape. På mødet den 28. oktober 1993 besluttede udvælgelsesudvalget således, at hver enkelt gruppe på grundlag af det allerede afsluttede arbejde omkring forhåndsudvælgelsen definitivt skulle foreslå tre ansøgere, at listen skriftligt skulle forelægges udvalgets medlemmer, for at de kunne fremkomme med eventuelle bemærkninger inden udgangen af november, og at ansøgningsmaterialet vedrørende de 36 kunstnere, der var udvalgt til anden etape, kunne besigtiges i Rådets Generalsekretariat, således at de udvalgsmedlemmer, der måtte ønske det, kunne bedømme det nærmere. Efterfølgende fik udvælgelsesudvalgets medlemmer den 23. november 1993 tilstillet et telex, som indeholdt listen over de 36 ansøgere, der blev foreslået til anden etape, og hvori det hed, at »medmindre et flertal af udvælgelsesudvalgets medlemmer gør indsigelse inden den 7. december 1993, betragtes listen som vedtaget på grundlag af skriftlig forhandling«. Retten finder, at udvælgelsesudvalgets medlemmer på et hvilket som helst tidspunkt har kunnet se nærmere på materialet om kunstnerne, tage forbehold med hensyn til en hvilken som helst ansøger og i givet fald gøre indsigelse mod de trufne afgørelser. Da et flertal af udvalgets medlemmer ikke fremkom med bemærkninger til listen over de 36 foreslåede kunstnere, blev listen godkendt den 7. december 1993.

37 Det fremgår af det anførte, at det er udvalget selv, som har truffet afgørelse om udfærdigelse af listen med de 36 kunstnere på grundlag af den forhåndsudvælgelse, de nationale arbejdsgrupper havde foretaget, og at udvælgelsesudvalget således har handlet i overensstemmelse med konkurrencereglerne og med sine egne afgørelser.

38 Dette led af anbringendet må følgelig forkastes.

Andet led: Tilsidesættelse af konkurrencereglerne derved, at udvælgelsesudvalget har fastsat det antal kunstnere, der skulle forhåndsudvælges, til tre pr. medlemsstat

— Parternes argumenter

39 Sagsøgeren har anført, at udvælgelsesudvalgets afgørelse om vilkårligt at fastsætte antallet af kunstnere, som skulle forhåndsudvælges, til tre pr. medlemsstat, er truffet under tilsidesættelse af konkurrencereglerne. Sagsøgeren har nærmere anført, at fordelingen af de udvalgte kunstnere på grundlag af deres nationalitet ikke var fastsat i konkurrencereglerne, og at et sådant kriterium om geografisk fordeling er i strid med såvel filosofien bag konkurrencen som med bestemmelsen i reglernes punkt 7, litra c), hvorefter hver medlemsstats arbejdsgruppe på grundlag af det forelagte materiale udarbejder en liste over kunstnere opstillet i den rækkefølge, hvori den foreslår dem til deltagelse i anden etape af konkurrencen, og udvælgelsesudvalget på grundlag af de lister, medlemsstaternes arbejdsgrupper har udarbejdet, udpeger højst 36 kunstnere, der kan deltage i anden etape.

40 Rådet har heroverfor fremført, at udvalget er tillagt vide beføjelser med hensyn til den nærmere tilrettelæggelse af konkurrencen. Den omstændighed, at udvalget har ønsket at vælge mindst én kunstner pr. medlemsstat og vedtaget bestemmelser herom, er efter Rådets opfattelse udtryk for et politisk hensigtsmæssighedssynspunkt, der falder i tråd med, at kunstværker integreres i en bygning, der skal anvendes til Rådets møder. Når der blev truffet afgørelse om at overlade det til nationale arbejdsgrupper at udarbejde en liste over ansøgere, som kunne deltage i anden etape af konkurrencen, måtte det ifølge Rådet være rimeligt, at de pågældende nationale grupper kun kunne udpege kunstnere, der var statsborgere i det pågældende land, ligesom bestemmelsen i reglerne om, at udvælgelsesudvalget på grundlag af de lister, medlemsstaternes grupper har udarbejdet, skal udpege højst 36 kunstnere, implicit forudsætter, at der vælges tre kunstnere pr. medlemsstat.

— Rettens bemærkninger

41 For så vidt først angår den omstændighed, at antallet af kunstnere, hver enkelt nationale arbejdsgruppe skulle forhåndsudvælge, var fastsat til tre, bemærkes, at Retten ovenfor i præmis 32-38 fastslog, at afgørelsen om at udfærdige listen over de 36 kunstnere, der fik adgang til anden etape af konkurrencen, på grundlag af de lister med tre ansøgere, som de nationale arbejdsgrupper havde foreslået, var truffet af udvælgelsesudvalget i overensstemmelse med konkurrencereglerne. Dette klagepunkt fra sagsøgerens side kan derfor ikke tiltrædes.

42 For så vidt dernæst angår fordelingen af de udvalgte kunstnere efter nationalitet bemærkes, at udvalget havde vide beføjelser med hensyn til den nærmere afvikling af de enkelte dele af konkurrencen. Retten kan følgelig kun prøve, om der er sket tilsidesættelse af de regler, der var fastsat for udvalgets arbejde.

43 Det må i den forbindelse først fastslås, at hverken Rådets afgørelse af 12. juni 1989 eller konkurrencereglerne indeholdt et kriterium om geografisk fordeling under forhåndsudvælgelsen. Når der ikke findes en bestemmelse om et sådant kriterium og heller ikke en bestemmelse, som er til hinder for at anvende et sådant kriterium, finder Retten, at de vide beføjelser, udvælgelsesudvalget var tillagt, bemyndigede det til at vedtage de nærmere regler for afviklingen af proceduren, både under forhåndsudvælgelsen og under den endelige udvælgelse, på den måde, det fandt mest hensigtsmæssig. Det må i den sammenhæng fremhæves, at det var udvalget selv, som på mødet den 17. juni 1992 traf afgørelse om at overlade det til de nationale arbejdsgrupper at forhåndsudvælge kunstnerne, at fastsætte det antal kunstnere, der skulle gives adgang til anden etape, til tre pr. medlemsstat, og blandt de forslag til kunstværker, der var modtaget i anden etape, at udvælge mindst én kunstner pr. medlemsstat.

44 Endvidere bemærkes, at formålet med konkurrencen (jf. punkt 1 i konkurrencereglerne, der er omtalt ovenfor i præmis 4) var at »få udført 12-18 kunstværker, der udtrykker temaet samhørighed og forståelse mellem mennesker i overensstemmelse med tidens tendenser inden for kunsten, som de gør sig gældende i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater«. Denne passus må forstås som et ønske om, at de

kunstneriske tendenser, der gør sig gældende i samtlige medlemsstater, skal være repræsenteret, navnlig når henses til, at der i henhold til konkurrencereglernes punkt 8, litra c), som omhandler »bedømmelsesproceduren« i anden etape, ved afslutningen af konkurrencen skulle udvælges mindst 12 kunstnere, og det i et fællesskab med 12 medlemsstater.

45 Når udvælgelsesudvalget har fastsat det antal kunstnere, der skulle forhåndsudvælges til anden etape, til tre pr. medlemsstat, har det derfor hverken tilsidesat konkurrencereglernes ordlyd eller deres formål.

46 Anbringendets andet led må følgelig også forkastes.

Tredje led: Tilsidesættelse af konkurrencereglerne derved, at afgørelsen om ikke at imødekomme sagsøgerens ansøgning ikke er truffet på forskriftsmæssig måde

— Parternes argumenter

47 Sagsøgeren har anført, at hendes ansøgning kun er blevet vurderet af det medlem af udvalget, som er medlem af den pågældende nationale arbejdsgruppe. Hun har nærmere anført, at udvælgelsen af de 36 kunstnere, der fik adgang til konkurrencens anden etape, ikke er foretaget af udvalget, som end ikke har kunnet foretage en sammenlignende vurdering af det af ansøgerne indsendte materiale, idet dette er blevet fremsendt direkte til de nationale arbejdsgrupper. Udvalget har således ikke bevaret tilsynet med arbejdet, men blot ved en flertalsafgørelse godkendt den udvælgelse, der var foretaget på nationalt plan.

48 Rådet har påpeget, at de nærmere regler om konkurrencens forløb, og navnlig om, at det blev overladt til de nationale arbejdsgrupper at forhåndsudvælge ansøgerne, er vedtaget enstemmigt i udvalget på møderne i juni og november 1992. De medlemmer, der repræsenterede Generalsekretariatet, og dem, der repræsenterede Personaleudvalget, var derfor fuldt ud bekendt med, at de ikke skulle deltage i de nationale gruppers forhåndsudvælgelse. Rådet har desuden anført, at udvalget under alle omstændigheder bevarede tilsynet med arbejdet, og at det ganske vist overlod det til nationale grupper, det havde ladet oprette, at forhåndsudvælge 36 kunstnere blandt de ca. 1 500 modtagne ansøgninger, men at det alene tilkom udvalget at udvælge de vindende kunstnere.

— Rettens bemærkninger

49 Indledningsvis bemærkes, at som Retten fastslog ovenfor i præmis 32-38, var det udvælgelsesudvalget og ikke de nationale arbejdsgrupper, der traf både afgørelsen om at overlade det til de nationale arbejdsgrupper at foretage forhåndsudvælgelsen og afgørelsen om udfærdigelsen af listen over de kunstnere, der fik adgang til konkurrencens anden etape, og at disse afgørelser er truffet i overensstemmelse med konkurrencereglerne og udvælgelsesudvalgets afgørelser.

50 Den omstændighed, at det af sagsøgeren indsendte materiale er blevet vurderet af den pågældende nationale arbejdsgruppe, er således en følge af afgørelsen om at overlade det til de nationale arbejdsgrupper at foretage forhåndsudvælgelsen og kan derfor ikke betragtes som en tilsidesættelse af konkurrencereglerne. Hertil kommer, at det var udvalget, som på grundlag af det af alle kunstnerne indsendte materiale, herunder sagsøgerens, udfærdigede listen over de kunstnere, som fik adgang til konkurrencens anden etape, og at det derfor er udvalget som sådan og ikke enkelte af dets medlemmer, der afviste Elena Candiotte's ansøgning.

51 Anbringendets tredje led og således også anbringendet som helhed må derfor forkastes.

Erstatningspåstandene

Parternes argumenter

52 Sagsøgeren har anført, at som følge af, at hun på grundlag af en retsstridig procedure ikke fik adgang til konkurrencens anden etape, har hun lidt en væsentlig skade på grund af den omtale og offentlighed, der har været omkring konkurrencen, blandt andet i forbindelse med højtidelighederne i forbindelse med bygningens indvielse. Sagsøgeren har endvidere anført, at de bemærkninger, Rettens præsident er fremkommet med i ovennævnte kendelse af 2. maj 1994, kun vedrører spørgsmålet om anordning af uopsættelige og foreløbige forholdsregler.

53 Heroverfor har Rådet anført, at den skade, Elena Candiotte eventuelt har lidt, kun er en potentiel skade, idet det ikke er sikkert, at hun ville have været blandt de udvalgte kunstnere, og at skaden under alle omstændigheder ville svare til skaden for de kunstnere, der ikke var blandt dem, der blev udvalgt efter første etape. Ifølge Rådet er præmis 28 i kendelsen af 2. maj 1994 afsagt af Rettens præsident udtryk for en bekræftelse af Rådets opfattelse med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgeren faktisk har lidt en sådan skade.

Rettens bemærkninger

54 Det bemærkes, at en betingelse for, at sagsøgere kan få tilkendt erstatning for en skade, efter fast retspraksis er, at de godtgør, at institutionen har handlet retsstridigt, at skaden er sikker og kan opgøres, samt at der er årsagssammenhæng mellem

den retsstridige adfærd og den påståede skade (jf. Domstolens dom af 27.3.1990, sag C-308/87, Grifoni mod Euratom, Sml. I, s. 1203, præmis 6, af 7.5.1992, forenede sager C-258/90 og C-259/90, Pesquerías De Bermeo og Naviera Laida mod Kommissionen, Sml. I, s. 2901, præmis 42, og af 15.9.1994, sag C-146/91, KYDEP mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4199, præmis 19). Som det fremgår af ovenstående bemærkninger, findes konkurrencen i den foreliggende sag at være forløbet forskriftsmæssigt og efter de herom fastsatte regler, og sagsøgeren findes ikke at have bevist, at Rådet har handlet retsstridigt.

55 Rådet må således frifindes for påstandene om erstatning for den skade, sagsøgeren hævder at have lidt.

Sagens omkostninger

56 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, første afsnit, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgeren har tabt sagen, og Rådet har nedlagt påstand om, at sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger, bør sagsøgeren betale sagens omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Femte Afdeling)

1) Rådet frifindes.

2) Sagsøgeren betaler sagens omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler.

Schintgen García-Valdecasas Azizi

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. januar 1996.

H. Jung R. Schintgen

Justitssekretær Afdelingsformand